

УДК 808.81:[002(450=161.2)](091)

Українська преса в Італії: від історії до сучасності

Гінда О.М.

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна

Розглянуто історію української преси в Італії, її сучасні формати і стан, а також роль у процесі консолідації української діаспори в інокультурному середовищі.

Ключові слова: *комунікаційне культурне поле, українська преса в Італії, українська діаспора, культура діаспори.*

З усіх західноєвропейських країн найчисельніший притік української трудової міграції в кінці ХХ – на початку ХХІ століття відчула Італія – країна, у якій сьогодні живе і працює за приблизними підрахунками 500-тисячна українська спільнота. Українську присутність на Апеннінах загалом можна кваліфікувати як діаспору, ураховуючи низку ознак, які характеризують цю соціокультурну групу. На думку російського діаспорознавця Ірини Залитайло, структурована діаспора є відкритою пентасистемою і складається зі системи радників, інституційних утворень, різного роду служб, асоціацій тощо. Усі ланки структури формують механізм підтримки життєтворчості іммігрантів в інокультурному середовищі, є структурованими за змістовими, функціональними та ієрархічними позиціями, й у сукупності спрямовані на збереження чистоти материнського етносу [2].

Сьогодні в Італії склалася сприятлива ситуація для розвитку сильної та конструктивно діючої української діаспори. В Італії зареєстровано понад 40 українських асоціацій і товариств, відкрито 9 українських суботніх та недільних шкіл. Консолідуючою силою для українських громадян у країні є українська церква, передусім Греко-католицька, яка зараз налічує 140 церковних парафій. Особливістю української діаспори в Італії є наявність єдиної у Західній Європі столичної кафедри україністики у Римському університеті La Sapienza – наукового та інтелектуального центру української спільноти. У країні існує розвинений сегмент україномовної преси, комунікативну та консолідуючу роль якої важко переоцінити: «свій» інформаційний простір діаспори сприяє розширенню її міжкультурних та соціокультурних контактів.

Поява ж української преси в Італії сягає початку ХХ століття і має свою історію, яку дослідив український греко-католицький священник в Італії о. Порфирій Підручний у статті «Сторінками української преси в Італії» [4, с. 20–21]. Науковцем Юрієм Бідзілею було зроблено огляд українського сегменту преси в Італії до 2006-го року [1, с. 11–21]. Динамічний розвиток сучасного стану української періодики у країні потребує подальшої уваги науковців з огляду на усе зростаючу роль міжкультурних та інформаційних складових у житті діаспори, що зумовлює *актуальність* даної розвідки. *Метою* пропонованої *статті* є аналіз доробку попередників і огляд сучасного стану українського медіапростору на Апеннінах.

Огляд історії розвитку української преси в Італії о. Порфирія Підручного «Сторінками української преси в Італії», лаконічний за обсягом і довільно-розмовний за стилем, не претендує на науковий формат, але за інформаційною насиченістю і новизною залученого унікального матеріалу не поступається дослідницьким викладам. Автор подає інформацію про українські періодичні видання періоду 1919–1965 років і принагідно окреслює складні й драматичні їх контексти. «До ХХ ст. в Італії, крім семінаристів і священників, українців майже не було. Перша світова війна привела до Італії близько 100.000 українських військовополонених (понад 70.000 галичан і близько 30.000 наддніпрянців). Вони жили по таборах (від 1915 до 1920 р.) в дуже важких умовах (декілька тисяч спочивають на італійській землі); вони не мали можливості щось видавати. Дехто з тодішніх полонених написав свої спомини», – пише о. Порфирій Підручний [4, с. 20]. Автор огляду вважає, що українська періодика з'явилася в Італії у 1919–1920 роках, «коли були відкриті перші дипломатичні місії Української Народної Республіки (УНР) та Західної Народної Республіки (ЗУНР), але ці місії не мали офіційного характеру, бо Італія не визнала України. <...> ці люди вірно виконували своє національне посланництво і створили Українське Прес Бюро в Римі. Вони друкували італійською мовою бюлетень “UFFICIO UCRAINO DELLA STAMPA”... Цей бюлетень виходив два-три рази на тиждень (появилось понад 60 чисел) у розмірі двох сторінок і, <...> його метою було подавати італійським парламентарям і журналістам “правдиві й перевірені вісті про Україну...”. Українське Прес Бюро видавало італійською мовою друкований журнал “LA VOCE DELL'UCRAINA”. В ньому друкувалась всестороння інформація про Україну. Перестав виходити через брак коштів» [4, с. 20]. Наступні українські часописи, як зазначає о. Порфирій Підручний, виходили з друку під патронатом української церкви: «Від 1939 р. виходила укр. мовою “Українська пресова служба в Римі”, яку редагував проф. Євген Онацький. Це було скромненьке циклостилеве видання, переважно вістки з України і про україністику в Італії. У 1940 р. при Українській Папській Колегії почали виходити “Вісті з Риму” (в архіві збереглося 15 чисел). Після закінчення Другої світової війни у 1945 р. в Італії опинилося близько 15.000 українців, переважно військовополонених. Їх поселили в таборах біля м. Ріміні (спершу у Bellaria, а згодом у Miramare). Від 1945 до 1947 р. вояки-таборяни видавали наступні журнали: щоденник “ЖИТТЯ В ТАБОРІ” (вийшло 226 чисел); “БАТЬКІВЩИНА” (тижневик, понад 77 чисел), “ЮНАЦЬКИЙ ЗРИВ” (двоптижневик), “ОСА” (гумористично-сатиричний двоптижневик, бл. 50 чисел), та неперіодичні: “НАШ ШЛЯХ”, “ТРОНО”, “НАШЕ СЛОВО” (видання гуртка Старшин), “Об'єднання таборових Товариств “ПРОСВІТА”” та інші. У 1948 р. в Українській Папській Колегії св. Йосафата в Римі почали видавати і видають до сьогодні свій журнал “АЛЬМА МАТЕР” (появилось 67 чисел)» [4, с. 21]. Зауважимо, що у цитуванні свідомо збережено текстові виокремлення автора – це допомагає відтворити смислові акценти, які він розставив, і загалом підкреслює важливість цієї маловідомої цінної спадщини.

У 1963 році після приїзду до Риму Йосифа Сліпого, відновлюється видання «Вісті з Риму – Українське Пресове Бюро», 420 номерів якого вийшли з друку до 1990 року. Починаючи з 1996 року «Вісті з Риму» мали окремий додаток документів «... про підпільну ще тоді УГК Церкву під заголовком “Українська Пресова Служба”. Цей додаток, під редакцією К. Горбач, виходив як окремий журналик англійською, німецькою і французькою мовами» [4, с. 21]. Автор огляду згадує про відновлення у 1964 році видання журналу «Богословія», який перед Другою світовою війною виходив у Львові. У Римі надруковано понад 30 томів журналу. У 1965 році починає виходити «“Благовісник Верховного Архієпископа візантійсько-українського (греко-

руського) обряду”. До 1990 р. вийшло друком декілька грубих томів. ... “Вісники” для внутрішньої інформації мають Василіани (“Василіанський Вісник” – від 1964 р., вийшло 22 числа), Сестри Василіанки і Сестри Служебниці. Коли б старанніше пошукати по різних архівах і бібліотеках, то можна б ще, напевно, знайти не одну цікаву “перлинку” (напр., малі семінаристи Української Папської Колегії св. Йосафата пробували видавати журнал “Малий Семінарист” або в 1946 р. друкувались на циклостиллі “Вісті У.Н.Д. в Римі”; бачив я в нашому архіві 2 числа) [4, с. 21].

Як бачимо, о. Порфирій Підручний віднайшов щонайціннішу інформацію про українські періодичні видання різних профілів і форматів: від богословських наукових вісників до «журналиків». Наголосимо: цей огляд є раритетним, він був надрукований у Християнському часописі українців в Італії «До Світла» у 2002-му році, який тоді мав наклад усього 500 примірників: ці числа сьогодні можна відшукати лише у приватних книгозбірнях. На жаль, не було й передруків цього унікального огляду. Відомості, які віднайшов священник-василіанин у закордонних архівах української Греко-католицької церкви, – ще неопрацьована сторінка не лише історії української преси, але й загалом історії України.

Стаття Юрія Бідзілі «Український сегмент преси в інформаційному просторі Італії» [1, с. 11–21] для 2008-го року була дуже актуальною: наукових публікацій про українську трудову еміграцію в Італії на той час майже не було, тому автор, окрім огляду самої преси, подав загальну характеристику української спільноти на Апеннінах. Стаття має оглядово-інформаційний характер: автор опирається передусім на матеріали кількох чисел часопису «До світла», слушно вказуючи при цьому на труднощі у віднайденні цього друкованого джерела, яке мало непересічне значення для життя і гуртування української трудової спільноти Італії. Розвідка Юрія Бідзілі доповнює огляд о. Порфирія Підручного кількома важливими фактами про українські періодичні видання періоду після Другої світової війни. Окрім зазначеної у назві статті проблеми, розглянуто історичні та соціальні події, які впливали на постання чи занепад українських періодичних видань: «Після завершення Другої світової війни до Італії прибуло близько 15 тисяч українців з таборів ... у Німеччині. Хоч більшість із них потім опинилася за океаном, та зрозуміло, чому у ... 1952 році, український громадський діяч В. Федорончук заснував Товариство італійсько-української дружби. У 1954–1956 рр. італійською мовою виходив журнал “Україна”. З 1951 по 1975 р. Італійське державне радіо мало щоденну програму українською мовою, переважно релігійного характеру» [1, с. 12]. Важливим етапом розвитку українського сегмента преси в Італії Юрій Бідзіля вважає початок ХХІ століття: «На той час у Римі вже друкувалася україномовна газета “Форум”, але через малий тираж не могла доходити до сотень тисяч нелегалів по всій країні. Весною 2001 року священник Євген Небесняк починає видавати парохіяльний бюлетень українських скитальців в Італії “Христос – наша надія” (на 10 сторінках). 1 листопада 2001 року <...> виходить перший номер християнського часопису українців в Італії “До світла”» [1, с. 12]. Учений наголосив на непересічному значенні цього першого в Італії українського періодичного видання, яке стало справжнім і єдиним на той період джерелом інформації і підтримки для десятків тисяч українських емігрантів, більшість з яких тоді мали нелегальний статус. Головним редактором журналу, справжнім його натхненником став о. Василь Поточняк, який разом з командою однодумців створили унікальне за змістом періодичне видання.

Юрій Бідзіля згадує й про заснування у лютому 2004 року в Італії нового україномовного видання – місячника «Українські вісті» (головний редактор – Олесь Городецький), який змістом був суспільно-політичним. Науковець подав загальну характеристику тодішньої періодики, історії постання окремих видань, окреслив соціокультурний контекст заробітчанства четвертої хвилі. Мабуть, діткнення до цього, сповненого драматизмом матеріалу дало змогу авторові відобразити у статті власну громадянську позицію, незвичну у форматі наукових студій: «Навіть загальний аналіз часописів “До світла” та “Українських вістей” засвідчує, що видання сформувалися й зайняли свою нішу як у культурно-громадському житті українських емігрантів, так і в інформаційному просторі Італії. Видання служать своєрідним осередком, який несе ідеї згуртування українців в цій країні навколо християнських та національно-культурних цінностей. Через видання українські емігранти прагнуть про себе заявити як італійцям, так і Україні, державні керманічі якої удають, що проблеми заробітчанства не існує» [1, с. 14].

«Обличчя» українського інформаційного простору в Італії суттєво змінилося з 2006 року, коли видавничим домом «Іноземці в Італії» (Stranieri in Italia S.r.l.) було засновано Українську газету в Італії, яку члени її редакції слушно характеризують як найбільше інформаційно-аналітичне видання української спільноти: «...це найбільша україномовна газета, яка розповсюджується по усій території Італії накладом 23 000 примірників. Головний редактор – Маріанна Сороневич. На своїх сторінках “Українська газета” висвітлює події в Україні, відводить шпальти видатним особистостям <...> Велику увагу приділено життю української діаспори і діяльності українських організацій <...> у рубриці “Українська Італія”» [6]. Редактор «Української газети в Італії» Маріанна Сороневич у газетній статті «Українські засоби масової інформації в Італії» [6] зробила огляд сучасної періодики на території країни, з якого стає очевидною стрімка динаміка галузі.

Під патронатом Християнського товариства українців в Італії виходить друком періодичний журнал «Український голос в Італії» (La voce Ucraina in Italia), головним редактором якого є Олесь Городецький, співзасновник часопису «До Світла». Український інформаційний простір Італії доповнює й газета «Європейський українець» (головний редактор – Богдан Хомин. Українці позиціонують себе в італійській періодиці сторінками-вкладками українською мовою: в італійській газеті «Ottopagine» (м. Авелліно) 15-та сторінка, що має назву «Ucrainka» друкується українською мовою (редактор – Оксана Библів) [7]. Російськомовні газета «Слово» (головний редактор Кірілл Яковлев) і «Наша газета» (головний редактор Базаліо Пуоті) доповнені україномовними сторінками.

В історію української періодики в Італії увійшли регіональні часописи, які друкували лише певний час: асоціація «Калина» у Салерно, яку очолює Ольга Тарасюк, випускала у 2002–2003-му роках двомовний журнал «Україна». Згодом, «... за підтримки мерії міста Салерно у 2009 році асоціація “Калина” видавала газету «Без кордонів», де публікувалася інформація про різні аспекти життя в імміграції» [6]. У 2005–2006 роках асоціація «Україна Плюс», яку очолювала Тамара Позднякова, видавала інформаційний листок «Ластівка». У 2006–2007 роках Римське періодичне видання профспілки SILE (редактор Маріанна Сороневич) випускало часопис «Вісник» теж накладом 500 примірників. 2007-го року у Римі заснований український громадсько-політичний тижневик «Міст», головним редактором якого був Ігор Гулик.

У березні 2008 року відкрито Незалежний сайт українців в Італії «Лелеки» (редактори – Маріанна Сороневич та Михайло Думінський). Маріанна Сороневич зазначає, що його створення «...було реакцією на фактичну відсутність активного загальноукраїнського інтернет-ресурсу на теренах Італії. (...)» [6]. Інтернет-сторінка Української греко-католицької церкви (редактор о. д-н Іван Стефурак) стала великою підтримкою церковних спільнот [5]. Важливим доповненням цього порталу є інтернет-сторінки окремих церковних громад: Савони, Генуї, К'яварі, а також деяких українських асоціацій. Нещодавно створений «Інфо-правовий портал для громадян України в Італії» [3] надає діаспорі юридично-правову інформаційну підтримку.

Висновки. Отже, українська преса в італійському просторі має свою історію і свій унікальний «добробок». Сьогодні вона представлена численними друкованими та віртуальними джерелами: газетами, часописами, бюлетенями, сторінками-вкладками в італійській пресі, а також суботнім ефіром на телевізійному каналі Babel TV (телебачення SKY). Український мас-медійний простір в Італії упевнено формує «своє» комунікативне культурне середовище і сприяє подальшому розвитку української діаспори.

Список літератури

1. Бідзіля Ю. М. Український сегмент преси в інформаційному просторі Італії / Ю. М. Бідзіля // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – 2008. – Т. 21 (60). – №1. – С. 11–21. – (Серия «Филология. Социальная коммуникация»). – [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://science.crimea.edu/zapiski/2008/filologiya/uch_21_1fn/bidzilya.pdf (дата звернення: 25.01.2011).
2. Залитайло И. В. Социокультурные характеристики этнонациональных диаспор в провинциальной России : дисс. ... канд. филол. наук [Электронный ресурс] / И. В. Залитайло. – Тамбов, 2004. – Режим доступа : <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/127133.html#contents> (дата звернення: 07.12.2009).
3. Інфо-правовий портал для громадян України в Італії [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://italawguide.at.ua/>
4. О. Порфирій Підручний. Сторінками української преси в Італії / О. Порфирій Підручний // До Світла. Християнський часопис українців в Італії. – 2002. – № 10 (12). – С. 20–21.
5. Офіційний сайт УГКЦ в Італії. UGCC in Italia [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chiesaucraina.it/> (дата звернення: 20.01.2012).
6. Сороневич М. Українські засоби масової інформації в Італії. Незалежний сайт українців в Італії «Лелеки» [Електронний ресурс] / М. Сороневич. – Режим доступу: <http://www.leleky.org/2009-05-01-15-03-14/708-2010-08-03-14-48-32.html> (дата звернення: 20.01.2012)
7. Ottopagine. Ucraina. La pagina in ucraino. URL : <http://www.ottopagine.net/common/rubriche.aspx> (дата звернення: 20.01.2012).

Гінда Е. Н. Украинская пресса в Италии: от истории к современности // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации» – 2012. – Т.25 (64). – № 1. Часть 1. С. 55-60.

Рассмотрена история украинской прессы в Италии, ее современные форматы и состояние, значение для формирования украинской диаспоры на Апеннинах в начале XXI столетия.

Ключевые слова: *коммуникационное культурное поле, украинские СМИ в Италии, украинская диаспора, культура диаспоры.*

Hinda O. M. Ukrainian Press in Italy: from History to Modern Times // Uchenye zapiski Tavricheskogo Natsionalnogo Universiteta im. V.I. Vernadskogo. Series «Filology. Social communications». – 2012. – V.25 (64). – № 1. Part 1. – P.55-60.

The article explores the history of Ukrainian press in Italy, its modern formats and condition as well as its role in the consolidation process of Ukrainian diaspora in the environment representing a different culture.

Key words: *communicative culture field, Ukrainian press in Italy, Ukrainian diaspora, diaspora culture.*

Поступила до редакції 02.04.2012 р.